

Στρατώνος εἰς τὸ Λύκειον, ἢ αἱ θεωρίαι τῶν Πλατωνικῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Μακεδονίας, τὸν σπαραγμὸν τῶν διαδόχων, καὶ τῆς Ῥώμης τὴν καταδυναστείαν, ἥτις ἤθελε τὴν ἐλευθερίαν δι' αὐτὴν μόνην, καὶ τοὺς λοιποὺς λαοὺς νὰ τὴν δουλεύωσι;

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Κ Γ ο ν .

ΠΕΡΙ ΤΗΣ Ἑλλάδος, ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ἐνῶ ὁ δορυκτῆτωρ Ἀλέξανδρος διήρχετο, ὡς κεραυνός, τὴν Ἀσίαν, καταστρέφων, ἢ ἐγείρων βασιλείας καὶ ἔθνη, οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Σπαρτιᾶται, ὀδηγούμενοι ἀπὸ τὸν πρῶτον Ἄγίδα, ἐστοχάσθησαν νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὸν Μακεδονικὸν ζυγὸν· ἀλλὰ νικηθέντες παρὰ τοῦ Ἀντιπάτρου, ἡ μὲν Σπάρτη ἔχασε τὸν στρατηγόν της, αἱ δὲ Ἀθῆναι ἠναγκάσθησαν νὰ καταδικάσωσι τὸν Δημοσθένην, δεχόμεναι ἀμφότεραι τὸν νικητὴν. Πᾶσα δημοκρατία ἀνεκάλει διὰ προσταγῆς τῆς Μακεδονικῆς Αὐλῆς τοὺς ἐξορίστους, καὶ εἰς αὐτοὺς ἐνεχειρίζε τὰς κοινὰς ὑποθέσεις. Ἐπομένως ἐκάστη πόλις εἶχεν εἰς τοὺς κόλπους της δύο εἶδη πολιτῶν· ἐξ ὧν τὸ μὲν ἐπεθύμει τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος, τὸ δὲ τῆς Μακεδονίας, ὡς προστατευόμενον καὶ τρεφόμενον ἀπ' αὐτήν.

Οἱ στρατηγοὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἦσαν ἐμπειροπόλεμοι καὶ φιλόδοξοι. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀποθνήσκων ἄφησε τὴν ἡγεμονίαν τῷ Ἀρίστῳ (α). Ἡ διχόνοια ἐμφωλεύουσα εἰς τὰ στήθη ὄλων

(α) Πλούταρχ. εἰς βίον Ἀλεξάνδρου.

ἐκίνει τὴν κενοδοξίαν ἑνὸς ἐκάστου· καθότι ὁ καθεὶς ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἄριστον, καὶ παντελῶς τῶν λοιπῶν στρατηγῶν κατώτερον.

Ὁ Περδίκας, δολοφονήσας τὴν Στάτειραν, ὑπεσχέθη νὰ διαίρει τὴν βχσιλείαν μεταξὺ τοῦ Ἀρρίδαίου τοῦ Φιλίππου, καὶ τοῦ γέου Ἀλεξάνδρου, υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς Ῥωξάνης. Διὰ νὰ κρύψη δὲ τοὺς σκοποὺς του καλλήτερα, διορίζει τὸν Ἀντίπατρον εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὸν Κρατερὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸν Λυσίμαχον εἰς τὴν Θράκην καὶ Χερσόνησον, τὸν Εὐμένην εἰς τὴν Παμφλαγονίαν καὶ Καπαδοκίαν, τὸν Πτολεμαῖον εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὸν Ἀντίγονον εἰς τὴν Φρυγίαν· ὁ Σέλευκος διορίζεται Διοικητὴς τῶν βασιλικῶν Ἰππικῶν Ταγμάτων. Αὐτὸς δὲ ὁ Περδίκας φυλάττει εἰς τὴν ὑποταγὴν του ὅλας τὰς πεζικὰς δυνάμεις, κηρύττων ἑαυτὸν Ἐπίτροπον τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. Ἐκαστος τῶν στρατηγῶν ἐφάνη εὐχαρισημένος· ἀλλ' ἐφρόνει ἐνδομύχως, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφιλονείκητον μονοκρατορίαν δι' ἑαυτόν.

Ὁ Ἀντίπατρος, θέλων νὰ διοικῆ ἡσυχῶς εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἤρχισε νὰ σπεύρῃ ζιζάνια μεταξὺ τῶν στρατηγῶν εἰς τὴν Ἀσίαν. Ὁ Ἀντίγονος ἐκίνησε τὰ ὄπλα πρῶτος κατὰ τοῦ Πτολεμαίου.

Ποτὲ ἡ Ἑλλάς δὲν εὗρέθη εἰς εὐτυχεστέρας περιστάσεις· οἱ ἱδιοὶ τῆς ἐχθροὶ ἐμάχοντο ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς, πολεμοῦντες ἀλλήλους. Ἀλλ' ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων δὲν γνωρίζει ἀναβολήν. Ὁ συνετὸς Φωκίων ἐξορκίζει τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἡσυχάσωσιν, ὑποσχόμενος τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ μόνην τὴν ἀναβολήν. Οἱ στρατηγοὶ, ἔλεγεν ὁ φρόνιμος γέρον, εἰσὶ δυνατοὶ, πλούσιοι, ἐμπειροπόλεμοι καὶ φιλόδοξοι· οὗτοι πολεμοῦσιν αὐτοὶ ἑαυτοὺς ὑπὲρ ἡμῶν· ἂν ὁμως κινηθῶμεν, τοὺς βιάζομεν νὰ ἐνωθῶσι καὶ νικώμενοι ὡς ἀσθενέστεροι, χάνομεν

πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας καὶ ἀποκαθιστῶμεν τὸν ζυγὸν ἡμῶν βαρύτερον! Ἡ ἀκαταμάχητος αὕτη τῆς φρονήσεως εὐγλωττία δὲν ἴσχυσε νὰ καταπέσῃ τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες ἀποφασίζουσι τὸν κατὰ τοῦ Ἀντιπάτρου παράκαιρον πόλεμον.

Ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴν ἐξορίαν ὁ Δημοσθένης· ἡ δὲ φιλόπατρις αὐτοῦ φωνὴ ὀπλίζει ὅλην τὴν Ἑλλάδα κατὰ τῆς Μακεδονίας, τὴν ὁποίαν ἀδιαλλάκτως πολεμεῖ πρὸ τοσοῦτων ἐτῶν. Διορίζεται στρατηγὸς ὁ Λεωσθένης, ὅστις ἀπαντῶν τὸ Μακεδονικὸν στράτευμα, κατακόπτει τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν, καὶ πολιορκεῖ τὸν Ἀντίπατρον εἰς Λαμίαν, πάλιν Θετταλικήν. Ἡ νίκη ἤγειρε τὴν συνήθη ἀλαζονείαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, τὴν ἐλπίδα τῆς ἐλευθερίας εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ τὸν φόβον εἰς τοὺς στρατηγοὺς.

Ἡ φήμη τῆς νίκης τοῦ Λεωσθένους φθάνει εἰς τὴν Ἀσίαν. Οἱ στρατηγοὶ λησμονοῦντες τὸν μεταξὺ αὐτῶν φθόνον, πέμπουσι τὸν Ἀρόννατον κατὰ τῆς Ἑλλάδος· ἀλλὰ μὴν ἔχων ἰκανὰς δυνάμεις νικᾶται καὶ οὗτος ἀπὸ τοὺς συμμάχους Ἕλληνας. Ὁ Ἀντίπατρος κοινοποιεῖ εἰς τοὺς συστρατηγοὺς του τὸν κίνδυνον· ζητεῖ ταχεῖαν καὶ ἰκνην δύναμιν διὰ νὰ καταβάλλῃ τοιοῦτον ἐχθρόν· ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας· διότι πᾶν ἔθνος, κατὰ μίμησιν τῶν Ἑλλήνων, ἤθελεν ἀποτεινᾶξει τὸν ζυγὸν τῆς Μακεδονίας. Διὸ κινᾶ ὁ Κρατερὸς μετὰ πολλῶν διὰ ξηρᾶς δυνάμεων, καὶ ὁ Κλεῖτος μετὰ μεγάλου στόλου κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀπαντῶνται οἱ δύο στρατοὶ εἰς Θετταλικήν τινα πόλιν, καλουμένην Κρανῶνα. Αὐτοῦ συγκροτεῖται πεισματώδης, ἀλλ' ἀνισος μάχη. Οἱ Ἕλληνες, ὑποχωροῦντες εἰς τὸ πλῆθος, ἐνικήθησαν κατὰ κράτος. Ἐκάστη δὲ πόλις ἐζήτει ἰκετεύουσα εἰρήνην ἀπὸ τὸν νικητὴν. Ὁ Ἀντίπατρος συγκατένευσε νὰ ὑπογράψῃ συνθήκας μετὰ τινῶν πόλεων· ἐχώρισεν οὕτως τοὺς συμμάχους, καὶ ἐδυνήθη νὰ φθάσῃ ἀνεμποδίστως μέχρι Καδυμείας. Οἱ Ἀθηναῖοι φοβηθέντες στέλλουσι πρέσβυν τὸν Φωκίωνα, τὸν ὁποῖον ἐσέβετο ὁ Ἀντίπατρος. Ὁ

δὲ νικητῆς, διὰ τὴν συγχωρήσιν τὸ τέλος τῶν Ἀθηναίων, ἐζήτησε τὴν κατάργησιν τῆς δημοκρατίας, τὴν παράδοσιν τοῦ Δημοσθένους καὶ Ἰπερίδου, τὴν ἐξορίαν τῶν ἐνόχων, καὶ τέλος νὰ διορισθῇ Μακεδονικὴ φρουρὰ εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, φοβηθέντες τὰ χειρίστα, ἐδέχθησαν τὰ προβλήματα. Δώδεκα χιλιάδες Ἀθηναῖοι κατέφυγον εἰς τὴν Θράκην. Ὁ Ἰπερίδης καὶ οἱ ἐναρετώτεροι πολῖται ἐθνατώθησαν ἀπὸ τὸν Ἡγεμόνα στρατηγόν. Ὁ δὲ φρούραρχος Μένυλλος κατέλυσε τὴν ἀρχαιοτέραν δημοκρατίαν, σχεδιασθεῖσαν πρὸ χιλίων ἐτῶν ἀπὸ τὸν Θησέα, συστηθεῖσαν πρὸ ὀκτακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τὸν Μένωνα, τὸν υἱὸν τοῦ Κόδρου (α) καὶ ἐπικυρωθεῖσαν πρὸ τοσοῦτων ἑκατονταετηρίδων ἀπὸ τὸν Σόλωνα καὶ τὸν Πεισίστρατον. Ὡστε ἡ Ἑλλάς εἰς τὰ πεδία τῆς Χαιρωνείας ἔχασε τὴν ἀληθῆ τῆς ἐλευθερίαν· καὶ εἰς τὴν Κρανῶνα ἡ Ἀττικὴ ἔγεινεν ἐπαρχία Μακεδονικὴ. Ὁ Δημοσθένης, διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς χεῖρας τοῦ Ἀντιπάτρου ζῶν, κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος εἰς τὴν νῆσον Καλαύρειαν, ἀπέναντι τῆς Τροιζῆνος, ὅπου ἔπιε τὸ κώνειον, διὰ νὰ μὴν ἐπιζήσῃ μετὰ τὸν ὄλεθρον τῆς πατρίδος του, τὴν ὁποίαν ὑπερασπίσθη καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς του.

Ὁ Δημοσθένης εἶναι τὸ πρωτότυπον τοῦ ἐναρέτου καὶ ἀληθοῦς φιλοπάτριδος. Οὗτος ἐνίκησε τὰ φυσικὰ ἐλαττώματα, διὰ νὰ ὑπερητήσῃ τὴν πατρίδα του. Ἡ εὐγλωττία του ἦτον ἀκαταμάχητος καὶ καταπιστικὴ· διότι ἐξήρχετο ἀπὸ τὴν οὐσίαν αὐτῆς τῆς ψυχῆς του· οὔτε δῶρα, οὔτε ὑποσχέσεις, οὔτε φοβερῖμοι ἐδυνήθησάν ποτε νὰ κλονίσωσι τὴν ἀρετὴν του· προεῖδε τὸ μεγαλεῖ-

(α) Διόδωρ. Σικελ. Βιβλ. I. § 9—18.

Πλούτ. Ἄττ. Κεφ. 25 § 3.

Πλούτ. εἰς βίον Φωκίωνος καὶ Δημοσθένους.

ον τῆς Μακεδονίας, ὡς ὁ Θεμιστοκλῆς τοὺς σκοποὺς τῆς Περσίας· καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος ἀπεφάσισαν μόνοι νὰ μονομαχήσωσιν ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας· ὁ μὲν εὐδοκίμησε μετὰ ἐναρέτου λαοῦ εἰς τὴν Σαλαμίνα καὶ Μυκάλην· ὁ δὲ μετὰ παρακμάζοντος καὶ διεφθαρμένου δήμου ἀπωλέσθη εἰς τὴν Χαιρώνειαν καὶ Κρανῶνα· ἀλλὰ ἐπάλευσε μόνος, καὶ μόνος ἐμπόδισε τὴν πτώσιν τῆς πατρίδος του περὶ τὰ τριάκοντα ἔτη· μόνος ἀνεκάλυψε τὰ πονηρὰ βουλευματα τοῦ Φιλίππου· ἡ φωνὴ του ἐξύπνισε τοὺς Ἀθηναίους· αὐτὴ εὔρε καὶ συμμάχους καὶ χρήματα καὶ στρατιώτας· τί ἤθελε κατορθώσει εἰς εὐτυχεστέρας περιστάσεις! Οἱ λόγοι αὐτοῦ εἰσι τὸ πρωτότυπον τῆς ὑψηλῆς εὐγλωττίας, καὶ ἡ ἐναργεστὴ ἀπόδειξις τοῦ βαθμοῦ τῆς καταλήψεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ παραδόξου Ἰδίου τῶν Ἀθηνῶν, ὅς τις ἐννοοῦσεν ἀμέσως τὸν Ῥήτορα, τὸν ὁποῖον μετὰ κόπου μελετῶντες μόλις καταλαμβάνομεν σήμερον. Ὁ Μέγας οὗτος Ῥήτωρ ἀνέβη εἰς τὴν τριήρη τῆς πατρίδος του νέος· ἐθαλάττευσεν μετ' αὐτῆς εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς του, καὶ ναυαγήσας ἐβυθίσθη μετ' αὐτῆς.

Μετ' οὐ πολὺ ἀπέθανε καὶ ὁ Ἀντίπατρος· ὁ δὲ Πολυσπέρχων διορίζεται ἀντιβασιλεὺς τῆς Μακεδονίας καὶ Ἑλλάδος. Οὗτος καλεῖ ἀπερισκέπτως τὴν Ὀλυμπιάδα, γυναῖκα μνησικάκον, δύσκολον, καὶ ὀξύθυμον. Ἐνῶ δὲ ἡ Ἑλλὰς ἐφάνετο ἡσυχάζουσα μετὰ τὸ εἰς Κρανῶνα δυστύχημα, ἡ Ὀλυμπιάς πέμπει δολίως εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ περιβόητον ψήφισμα, δι' οὗ καταλύουσα τὴν ἀριστοκρατίαν, διώρισε πανταχοῦ τὴν δημοκρατικὴν πολιτείαν, καὶ τὴν αὐτονομίαν τῶν πόλεων. Τὸ τοιοῦτον ἐτάραξεν ἐκ νέου ὅλας τὰς πόλεις. Αἱ ἐκκλησίαι πλήρεις δημαγωγικῶν κραυγῶν, ἤγοντο καὶ ἐφέροντο ἀπὸ μισθωτὰ ἡρωῖδια· ὁ δὲ ἐμπαθὴς δῆμος καταδικάζων τοὺς ὀλίγους ἐναρέτους πολίτας, ὅσοι ἐτόλμων νὰ τὸν συμβουλεύσωσι τὰ ἀληθῆ του συμφέ-

ροντα, ταραττει ἐκ νέου τὴν πολιτείαν καὶ τὰ κοινὰ πράγματα. Τότε ἀπέθανε καὶ ὁ γηραιὸς Φωκίων, ὅς τις πάντοτε ἐσυμβούλευε τὸ ὀρθόν· καὶ, διὰ νὰ μὴ μείνη ἑλλειπῆς ἢ ἀσέβεια, δὲν ἐσυγχώρησεν ὁ λαὸς οὔτε αὐτὸ τὸ πτώμα τοῦ ἐναρέτου πολίτου νὰ ἐνταφιασθῆ ἐντὸς τῆς πόλεως, τὴν ὁποίαν ὑπηρέτησεν ὀγδοήκοντα ἔτη καὶ ἔσωσε τοσάκις διὰ τῶν φρονίμων του παραινέσεων καὶ τῆς στρατηγικῆς του ἐμπειρίας. Οὕτως ἐτελεύτησαν οἱ τελευταῖοι Ἕλληνες: Δημοσθένης, λέγω, καὶ Φωκίων, καὶ μετ' αὐτῶν οἱ ἐναρετώτεροι πολῖται· οὕτως ἐσδέσθη πᾶσα πολιτικὴ ἀρετὴ, πᾶσα εὐκλεία, ἐλευθερία, πᾶν ὑψηλὸν φρόνημα, καὶ ἡ δημιουργικὴ μεγαλοφυΐα· ἔλειψάν τὰ ἀριστουργήματα τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν· ἡ δὲ φιλοσοφία ἐγκαταλιποῦσα τὴν δούλην Ἑλλάδα, κατέφυγεν εἰς τὴν προστασίαν τῶν Πτολεμαίων.

Καὶ ἡ μὲν βασιλικὴ οἰκογένεια τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰς διάστημα ὀκτῶ καὶ εἴκοσιν ἐτῶν ἐξεκλήρισε, σφαγεῖσα παρὰ τῶν ἀντιφερομένων στρατηγῶν. Ἡ δὲ Ἑλλάς εἰς καιρὸν τῶν μεταξὺ αὐτῶν διχονοιῶν, οὔσα πολλάκις τὸ θέατρον τοῦ πολέμου καὶ τῶν στάσεων, ἠφρανίζετο, ἐρημοῦτο καὶ ἐλεηλατεῖτο. Οἱ Ἕλληνες, ἀπολεῖς καὶ ἐνδεεῖς, ἐμισθοῦντο ἀπὸ τοῖς ἀντιφερομένους, ὥστε ἡ νίκη καὶ ἡ ἥττα ἐνὸς ἐκάστου στρατηγοῦ ἐπωλεῖτο καὶ ἠγοράζετο δι' Ἑλληνικοῦ αἵματος. Ἡ μὲν Ἑλλάς συνελεηλατεῖτο καὶ ἀπὸ βαρβάρους καὶ ἀπὸ τοὺς νικητὰς Ἕλληνας. Οἱ δὲ νικηταὶ καὶ οἱ νικημένοι πολεμοῦντες μεταξὺ τῶν εἰς τὸ ἀνατολικώτερον, ἠμέλουν τὰ πράγματα τῆς δυτικωτέρας Εὐρώπης: ἡγουν τῆς Ῥώμης.

Ἄλλ' ἐν τούτοις δύο ἰσχυραὶ δημοκρατίαι ἐπολέμουν μὲ ἀπόφασιν ν' ἀφανίσῃ ἡ μία τὴν ἄλλην: ἡ Ῥώμη καὶ ἡ Καρχηδών. Ὁ Σκιπίων νικᾷ τὸν μέγαν Ἀννίβαν καὶ καταστρέφει τὴν ἀντιζυγὸν δημοκρατίαν. Ὁ Φίλιππος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας εἶχε στείλει βοήθειαν εἰς τὴν Καρχηδόνα, μικρὰν μὲν, ὥστε δὲν ἦδυνήθη νὰ τὴν σώσῃ· ἰκανὴν δὲ, διὰ νὰ ἐλκύσῃ τὴν ἀγανάκτησιν

τῶν Ῥωμαίων ὥστε μετὰ τὸν θρίαμβον τοῦ Σκιπίωνος, ἡ Ῥώμη κινεῖ τὰς λεγεῶνάς της κατὰ τῆς Μακεδονίας, τὴν ὁποίαν κατ' ὀλίγον ὀλίγον ὑπέταξεν.

Εἰς δὲ τὴν Ἑλλάδα οἱ Ἀθηναῖοι χωρὶς δύναμιν καὶ συμμάχους ἦσαν διόλου ἀσήμαντοι. Ἡ Σπάρτη πάντῃ ἐξησθενημένη οἱ Βοιωτοὶ εἶχον πέσει μετὰ τὸν πυρπολισμὸν τῆς πόλεως αὐτῶν εἰς τὴν παλαιὰν ἐκείνην ἀβελτηρίαν καὶ ἀδράνειαν· ἡ πλουσία Κόρινθος ἐνεπύθη· μόνοι οἱ ἀγέρωχοι Αἰτωλοὶ καὶ οἱ εἰρηνικοὶ Ἀχαιοὶ ἦσαν λόγου τινὸς ἄξιοι τότε. Οἱ πρῶτοι ἐνωθέντες μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ οἱ Ἀχαιοὶ μετὰ τῆς Μακεδονίας, διεφύλαττον ἐν εἶδος ἰσορροπίας. Ἀλλ' ἡ Ῥώμη, θέσασα τὴν σπᾶρτὴν της εἰς τὴν πλάστιγγα τῶν Αἰτωλῶν, ἠφάνισε πρῶτον τὴν Μακεδονίαν δι' αὐτῶν καὶ αὐτοὺς τούτους, καὶ ὕστερον ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα· αὕτη ἤρξατο τὴν διχόνοιαν διὰ τῆς προκηρύξεως τῆς αὐτονομίας, τῆς ὁποίας οἱ Ἕλληνες, καίτοι ἔχοντες πολλὰ παλαιὰ προαδείγματα, δὲν ἐνόησαν τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα (α), καὶ ἐτελείωσε τὰ κατὰ τῶν Ἑλλήνων σχέδιά της μὲ τὰς νίκας τοῦ Αἰμιλίου, Φλαμινίου καὶ Σύλλα.

Μετὰ τὴν εἰς Ἰψὸν φονικωτάτην μάχην, διμερίσθησαν οἱ διάδοχοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὴν ἀπέραντον αὐτοῦ βασιλείαν. Ὁ Πτολεμαῖος ἔλαβε τὴν Αἴγυπτον, ἥτις κυβερνηθεῖσα ἀπὸ δεκατέσσερος βασιλεῖς τῆς αὐτῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος μέχρι Κλεοπάτρας, ἔγινεν ἐπαρχία Ῥωμαϊκὴ. Ὁ δὲ Σέλευκος ἐβασίλευσεν εἰς τὴν Συρίαν, καὶ μετ' αὐτὸν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι βασιλεῖς μέχρι τοῦ Ἀντιόχου, ὅστις ἐνικήθη ἀπὸ τὸν μέγαν Πομπή-

(α) Δῆλον λοιπὸν, ὅτι αὐτὰ αἱ Δημοκρατίαι δὲν ἐδύναντο νὰ ᾔναι ἀνεξάρτητοι· πλὴν οἱ Ἕλληνες ἀλόγως ἔχαιρον ὑπολαμβάνοντες, ὅτι εἰσὶ τῶν ὄντων ἐλεύθεροι· ἐπειδὴ τοιοῦτους τοὺς ἐκήρυξαν οἱ Ῥωμαῖοι. Μοντεσκιώ, Ἐρευναὶ τῆς προόδου καὶ πτώσεως τῶν Ῥωμαίων. Κεφ. 5.

ἴον· οὕτω καὶ ἡ Συρία ἔκλινε τὸν αὐχένα εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν Κράτος. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Λυσιμάχου· ἡ Θράκη, λέγω, καὶ ἡ Βιθυνία, διήρκεσεν εἴκοσιν ἔτη καὶ κατελύθη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Ἡ Ἑλλάς εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ὑπέκειτο, ὡς ἐπαρχία Μακεδονικὴ εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας. Μετὰ τὸν τελευταῖον Περσέα ἡ Μακεδονία καὶ μετ' ὀλίγον ὕστερον ἅπασα ἡ Ἑλλάς ἐγένετο ἐπαρχία Ῥωμαϊκὴ, κυβερνωμένη ἀπὸ Πραιτόρας καὶ Ῥωμαίους Διοικητάς. Ὡστε ἡ Ῥώμη, ὠφελουμένη ἀπὸ τὰς διχονοίας τῶν ἄλλων ἐθνῶν, κατέστρεψε μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης ὅλας τὰς μοναρχίας, δημοκρατίας καὶ πολιτείας τῆς γῆς.

Ἡ δὲ Ἑλλάς, στερηθεῖσα τὴν πολιτικὴν τῆς ὑπαρξίν καὶ δουλωθεῖσα, ἔσειρεν ἑλεεινῶς τὴν ἀθλίαν ζωὴν τῆς εἰς συνεχῆ ἀγωνίαν θανάτου· ἤλλαττε δεσπότης καὶ ἀπεκαθίστατο πάντοτε δυστυχεστέρα· ἐξουθενήθη ἀπὸ τοὺς φιλελευθέρους νικητάς· κατεφρονήθη παρὰ τῶν Γραικορωμαίων Αὐτοκρατόρων· ἐπωλήθη ἐδόθη ὡς προῖκα· καὶ κατεπατήθη πολλάκις ἀπὸ βαρβάρους· ἔπρεπεν εἰς τὸ χιωνευτήριον δύο περίπου χιλιάδων ἐτῶν ἀπαραδειγματίστου ἀθλιότητος καὶ ταλαιπωρίας νὰ βιάσῃ ἐκ νέου νέαν βαφὴν ἀρετῆς καὶ φρονήματος.

Ἄλλ' ἤδη ἡ πατρίς, χάρις τῷ ὕψιστῳ, εὐρίσκεται εἰς εὐτυχέστερας περιστάσεις. Ἡ παλαιὰ Ἑλλάς, σύνθετος ἐκ διαφόρων λαῶν, διαφόρου χαρακτῆρος, ιδιώματος, καὶ νομοθεσίας, δυσκόλως ἐσυμφώνουν μεταξὺ τῶν καὶ συνέπραττον. Ἀλλὰ μετὰ τὴν στέρησιν τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας, οἱ Ἕλληνες ἐναγκαλισθέντες τὴν ἱερὰν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ, ἐπαρηγορήθησαν εἰς τὰς δυστυχίας. Ἡ ἐνότης τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἀπ' αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς παρηγορίας παραμυθοῦσα, διετήρησε συζυμιόνουσα τὰς καρδίας καὶ ἐνώνουσα τοὺς Ἕλληνας. Ἐκ δὲ τῆς θρησκευτικῆς ἐθνικῆς ἐνότητος παράχθη, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἡ πρώτη ἐν-

νοια τῆς ἀνεξαρτησίας: ἡγουν τῆς πολιτικῆς ἐθνικῆς ἐνότητος. Οὕτως ἠσθάνθη τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος τὸ κατὰ μέρος ἐκάστου ἄλλογος: ὁ πόνος τὸ ἐξύπνησεν· ἡ ἀγανάκτησις τὸ ἡγειρεν· ἡ θρησκευτικὴ ἐνότης τὸ ὑπεστήριξεν, ἕωσοῦ ἔστησε τὸν θρόνον περιστοιχίζον αὐτὸν μὲ τὴν ὕλικήν, ἠθικὴν, καὶ θρησκευτικὴν ἐνότητα: μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐπικρατείας, ἐνὸς σώματος, ἐνὸς νόμου, μιᾶς πίστεως καὶ ἐνὸς ἡγεμόνος.

Ἄλλ' ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ ἐπιμονή, ἡ ἀγανάκτησις καὶ ἡ ἀπελπίσις δύναται πολλάκις καὶ στόλους καὶ στρατεύματα νὰ σκορπίσῃ, καὶ τὴν πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν νὰ ἐπιφέρῃ· ἀλλ' ἡ διάρκεια τῆς ἐλευθερίας, καὶ τῆς ὕλικῆς καὶ ἠθικῆς ἐνότητος, ἀπαιτεῖ, ὡς εἰρέθη, ἀκατάπαυστον ἡρωϊκὴν ἔξιν: τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν βελτίωσιν τοῦ λαοῦ, τὴν συνέργειαν τῆς θρησκείας, τῶν ἀρχῶν, καὶ τῶν σοφῶν. Πρέπει καὶ ὁ ἡγεμὼν, καὶ ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ, οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ περιοδικὸς τύπος, ὁ καθηγητὴς καὶ ὁ ἱεροκῆρυξ, ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ποίησις, ἡ μουσικὴ καὶ αἱ τέχναι: εἰς ἓνα λόγον πᾶσα λαλιὰ, πᾶς κάλαμος, πᾶσα συμβουλή, σχέδιον πολιτικὸν καὶ παραίνεσις νὰ τείνωσιν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπόν: τὴν Ἠθικὴν ἐνγένει Ἐθνικότητα: ἡγουν τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐνότητα. Θρησκεία, Ἑλλάς, Βασιλεύς: μονὰς σύνθετος καὶ ἀδιαιρέτος. Ἀπὸ τοιοῦτον κέντρον πρέπει νὰ ἐξέρχηται καὶ νὰ προχωρῇ μέχρι τελευταίου πέρατος τῆς Ἐπικρατείας καὶ τῆς ἐσχάτης καλύψεως ἡ ἰδέα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐθνισμοῦ, τῆς πίστεως, τῆς δικαιοσύνης, καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης: καὶ πάλιν ἡ αὐτὴ συμπυκνωμένη νὰ ἐπιστρέφῃ περὶ τὸ ὄσιον καὶ τὸν θρόνον: τὸν Νόμον, καὶ τὸν Βασιλέα. Οὕτως δύναται νὰ διέλθῃ δικαίως καὶ ἐνδόξως τὸ πολιτικὸν στάδιον, καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ πεπρωμένον οὐρανὸν κλέος ἡ φιλτάτη ἡμῶν Ἑλλάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔον.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ.

... Νέοι ἐσμὲν τὰς ψυχὰς πάντες (Ἕλληνες)· οὐδεμίαν γὰρ ἐν αὐταῖς ἔχομεν, δι' ἀρχαίαν ἀκοήν, παλαιάν δόξαν· οὐδὲ μάθημα χρόνῳ πολιῶν οὐδέν.

(Πλάτων εἰς Τίμαιον.)

Ὄταν τις θεωρήσῃ ὑπὸ μίαν ἔποψιν, συμπεριλαβὼν ἅπασαν τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὡς πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὴν πτώσιν τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος, παρατηρεῖ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος διηρημένον εἰς διαφόρους λαούς, διαφόρους αὐτονόμους πολιτείας, καὶ εἰς νομοθεσίας πολλάκις ἐναντίας. Καὶ τοῦτο μὲν ἔβλαπτε παραλύον οὐσιωδῶς τὸ πνεῦμα τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος· τὴν δὲ πολιτικὴν ταύτην ἀσθένειαν ἐθεράπευον, κατὰ τινὰ τρόπον ἐξ ἡμισείας, οἱ Ἀγῶνες, καὶ αἱ Ἀμφικτυονίαι, καὶ ἡ Διάλεκτος. Ταῦτα πάντα διήγειρον τὴν ἀμίλλαν αὐξάνοντα τὴν γενικὴν ἰσως, καὶ τὴν ἀτομικὴν ἐνέργειαν καὶ φιλοτιμίαν. Ἀλλ' ὁμως ἐνεκα τῆς ἐναντιότητος τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ νόμου δὲν ἀνέβαινον καὶ μέχρι τῆς ὑψηλῆς ἐννοίας τῆς ἠθικῆς ἐνότητος, ἥτις εἶναι ἡ τελευταία καὶ ἡ ἀναγκαιοτέρα πασῶν τῶν κοινωνικῶν ἐννοιῶν, ὡς κυρίως διαπλάττουσα καὶ μορφοποιούσα τὴν Ἑθνικὴν ἰσότητα. Ἀπόδειξις δὲ τούτου ἡ μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων καὶ λαῶν πυκνὴ καὶ ἀλλεπάλληλος ἔρις, καὶ ἡ διηνεκής διχόνοια, καὶ οἱ ἀκατάπαυστοι ἐμφύλιοι πόλεμοι, οἵτινες

συνεγεννήθησαν ἅμα μετὰ τῆς συστάσεως τῶν Ἑλληνικῶν κοι-
 νωνιῶν, καὶ συνετελεύτησαν μετὰ τῆς παντελοῦς πολιτικῆς ἐ-
 ξουτώσεως αὐτῶν! Ἡ ἐθνικὴ ἐνότης εἶναι τὸ κοινωνικὸν ἰσό-
 πεδον καὶ ἡ τελεία τοῦ δικαίου καὶ τοῦ καθήκοντος ἰσότης.
 Ὄταν τὰ διάφορα μέλη τῆς κοινωνίας φυσικῶς καὶ ἠθικῶς πρὸς
 ἀλλήλα συνδεδεμένα συναισθάνωνται ἀμοιβαίως καὶ ἐναλλάξ
 τὴν ἡδονὴν, οὕτως εἰπεῖν, καὶ τὸν πόνον ἑνὸς ἐκάστου συμ-
 πολίτου· τότε μία καὶ ἡ αὐτὴ ὑπαρξὶς ζωοιοεῖ, καὶ συνέχει,
 καὶ διατηρεῖ τὸ ὅλον εἰς ἓν ἀδιαίρετον σῶμα. Τὸ συμφέρον ἑνὸς
 εἶναι τὸ συμφέρον ὄλων· καὶ οὕτως ἀγαπῶντες καὶ σώζοντες ἀλλή-
 λους εκπληροῦσι τὸν καθολικὸν νόμον, τὴν φιλαλληλίαν, καὶ τὸ δί-
 καιον καὶ τὸ καθῆκον: αὐτὴν δηλονότι τὴν ἰδέαν τῆς Ἐθνικότη-
 τος. Ἄλλ' ὁ Σπαρτιάτης ἔζη κατὰ τὸν νόμον τοῦ Λυκούργου·
 ὁ Ἀθηναῖος κατὰ τὸν τοῦ Σόλωνος· αἱ Θῆβαι καὶ ἡ Κόρινθος ἐκυ-
 βερνώοντο ὀλιγαρχικῶς· αἱ πόλεις ἦσαν αὐτόνομοι καὶ ἀσχετοί·
 οἱ Εἰλωτες καὶ οἱ Μεσσήνιοι ἐδούλευον τὴν Σπάρτην· οἱ μέτοικοι
 καὶ οἱ δοῦλοι τὴν Ἀττικὴν· καὶ οἱ ἀσθενέστεροι τῶν συμμάχων
 ἔτρεφον καλλωπίζοντες τὰς Ἀθήνας. Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη αἰτία
 τῆς διαφωνίας, καὶ τοῦ πολέμου, καὶ τῆς πτώσεως τῆς παλαιᾶς
 Ἑλλάδος.

Ἡ περὶ τὴν Ἀττικὴν ὑπὸ τοῦ Θησέως γενομένη μεταβολὴ
 ἀξιοθαύμαστος ὑπῆρξε μὲν διὰ τὴν κατάργησιν τῶν μερικῶν
 φυλάρχων καὶ δημάρχων καὶ τὴν συμπύκνωσιν τῆς δυνάμεως
 καὶ δραστηριότητος τοῦ Ἀττικῶν λαοῦ· ἀλλ' ὅμως ὑπερπηδή-
 σασα τὰ ὅρια τῆς μετριότητος, ἀντὶ νὰ περιορίσῃ ἐντὸς τῶν
 γραμμῶν τῆς εὐνομίας τὴν φυσικὴν ῥοπὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ χι-
 ρακτῆρος, εἰσῆξεν εἶδος ὀχλοκρατικοῦ τινος πνεύματος μεταξὺ
 τοῦ ἔθνους ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς. Ἐκτοτε ἠγέρθη ἡ κα-
 νόδοξος καὶ ριλαυτος δημαγωγία, ἣτις συνεπέφερε τὴν πρὸς τὸν
 λαὸν δημοκρατικὴν κολακείαν. Καὶ ἀμφότεραι ἐξέθρεψαν τὴν πρ-

ραγίαν τῶν δημαγωγῶν, καὶ τὴν φιλοτάραχον περὶ τὰς ἀπει-
 τήσεις πολυπραγμοσύνην καὶ ἀκρασίαν τοῦ λαοῦ. Ἐκτοτε ἤλατ-
 τώθη τὸ πρὸς τὴν πορφύραν, καὶ τὸν βωμὸν, καὶ τὸν νόμον
 σέβας. Καὶ τοῦτο, ὅταν ἔχασαν οἱ λαοὶ τῆς Σπάρτης, καὶ τῶν
 Ἀθηναίων, καὶ αὐτῆς τῆς Ῥώμης, εἶδεν ὁ μὲν τὰ σχέδια τοῦ Λυ-
 σάνδρου, καὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν εἰς τὴν ἀγορὰν του· ὁ δὲ αὐτὸν τὸν
 Λύσανδρον εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ τοὺς τριάκοντα Τυράννους εἰς τὴν
 Ἀκρόπολιν· οἱ μὲν Ἕλληνας τὸν Φίλιππον εἰς τὴν Χαιρωνεῖαν, τὸν
 Ἀλέξανδρον εἰς τὰς Θήβας, τοὺς Διαδόχους εἰς τὴν Κρανῶνα· οἱ
 δὲ Ῥωμαῖοι τὰς στραγὰς τοῦ Σύλλα καὶ τοῦ Μαρίου, τὸν Καίσαρα
 διασχίζοντα τὸν Ῥοεικὸν ποταμὸν, καὶ τὸν Αὔγουστον ἀναβαί-
 νοντα ἐκ τῶν πεδίων τῶν Φιλίππων. Αὐτὸ δὲ τὸ ὑπερλεύθερον
 ὄχλαγωγικὸν πνεῦμα κατετάραττε τὰ ἔγκατα τῆς Ἑλληνικῆς
 κοινωνίας καὶ μάλιστα τῆς Ἀττικῆς, ἧτις ἔδιδε τὸ παράδειγμα
 εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ἀπὸ Θησέως καὶ Μενεσθέως, Κύλωνος
 καὶ Πεισιστράτου, Ἀριστείδου καὶ Περικλέους, Κλεισθένους καὶ
 Ἐφιάλτου μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς πτώσεως τῆς εὐνομίας καὶ τῆς
 ἐλευθερίας. Ὡστε ἡ ἀνεξαρτησία, μὴ περιοριζομένη ἀπὸ τὴν εὐ-
 νομίαν, ἔβλαψεν, ὡς καὶ ἀπανταχοῦ, τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλή-
 νων, καὶ συνετάραξε τὰς κοινωνίας αὐτῶν καὶ ἐδούλωσεν ἐπὶ
 τέλους τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ δὲ προῤῥηθεῖσα πρώτη αἰτία, καὶ ἡ δευτέρα: ἤγουν ὁ πόλε-
 μος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἡ μεταξὺ ὁμοφύλων στάσις, καὶ ἡ ὄχλα-
 γωγία ἐπέφερον τὴν τρίτην: ἦτοι τὴν μεταβολὴν τῶν νομοθεσιῶν,
 ἧτις ἀπώλεσε πᾶσαν κοινωνίαν παντὸς ἔθνους καὶ πάσης ἐποχῆς.

Τὰ διάφορα εἶδη τῆς γυμναστικῆς, ἡ στρατοπεδικὴ δίαιτα,
 τὸ φιλόπατρι καὶ ἡ χρηστότης τῶν ἀρχαίων ἠθῶν διετήρουν
 κατ' ἀρχὰς τοὺς νόμους, καὶ οὗτοι πάλιν ἐκεῖνα. Ἄλλ', ὅταν ὁ
 πόλεμος καὶ ἡ συνεχὴς ἔρις, ἡ ἥττα καὶ ἡ νίκη, ἡ δημαγωγία
 μετὰ τοῦ ὀχλοκρατικοῦ πνεύματος καὶ ἡ μιὰρὰ Σοφιστικὴ διέ-

φθειρον τὰ ἤθη, ἔπρεπεν ἐπομένως ν' ἀλλοιώσωσι καὶ τὴν εἰς αὐτὰ στηριζομένην Νομοθεσίαν· καὶ πάλιν αὐτὰ τὰ ἤθη συνεφθείροντο μὴ προστατευόμενα πλέον ἀπὸ τοῦ νόμου.

Ἐφ' ὅσον δὲ ἴσχυον κατ' ἀρχὰς οἱ νόμοι καὶ τὰ ἤθη, ὠφελοῦσαν τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόοδον αἰ μετὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν σχέσεις καὶ ἡ ἐμπορία, καὶ αἱ περιηγήσεις τῶν σπουδαίων. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν πρώτων ἔδραπτον καὶ αὐτάς, ἢ μετακφέρουσαι ἀπὸ τῆς ἀποικίας τὴν σοφιστικὴν διαφθορὰν τοῦ νοῦ, τὴν θρασύτην δοκησιοφίαν καὶ τὸν περίγελον τῶν ἱερωτέρων ἀρχῶν, ὡς ἴσχυον πνεύματος καὶ ἀντιλήψεως, ἢ παρεισάγουσαι τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ῥαθυμίαν καὶ τὴν μαλθακότητα τῆς Ἀσίας εἰς πτωχὰς καὶ εἰς σώφρονας καὶ ἐγκρατεῖς δημοκρατίας· τότε ἠσθάνθη καὶ ἡ πόλις καὶ ὁ πολίτης τὴν χρεῖαν τῶν περιττῶν ἀναγκαιῶν καὶ γινόμενος καὶ οὗτος κῆκείνη περιφίλαυτος, καὶ φιλοτύραχος, καὶ φιλάδικος, ἐπροτίμα ἢ μὲν πόλις ν' ἀδικῇ πλεονεκτοῦσα, ὁ δὲ πολίτης νὰ πωλῇ καὶ τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἐλευθερίαν του, ἀνταλλάσσων τὰς προγονικὰς ἀρετὰς, καὶ τὴν εἰς τὴν πατρίδα του ἀφοσίωσιν, δι' ἀπλὴν ψυχγωγίαν καὶ εὐχαρίστησιν, διὰ θεάματα καὶ πανηγυρικὰς πομπὰς, ὡς ἔλεγε συνεχῶς ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων πρὸς τοὺς ἀκροατὰς του, καὶ ὁ Φωκίων πρὸς τὸν Δημοσθένην καὶ τοὺς φίλους του.

Ἡ δὲ παλαιὰ φιλοσοφία, σύμφωνος μετὰ τῆς πρὸς τὸ θεῖον λατρείας, καὶ τῆς μυστηριώδους διδασκαλίας, ὑπῆρχε θεοσεβῆς, ὑψηλὴ, σοβαρὰ, καὶ, ὡς τὰ τότε ἤθη, σεμνὴ, καὶ, ὡς αἱ τότε νομοθεσίαι, φιλελεύθερος. Ἀλλ', ὅταν ἐξησθάνησαν καὶ τὰ ἤθη καὶ αἱ νομοθεσίαι, ἐπαρουσιάσθη ἡ σοφιστικὴ, ἢ, ἀναντιρρόητως, ὀλεθριωτέρη νόσος τῶν κοινωνιῶν. Αὐτὴ, καταπολεμήσασα συστηματικῶς καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος τὸ ἀρχαῖον πάτριον σέβας, καὶ τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸν νόμον, διέφθειρεν αὐτὰς τὰς πηγὰς πάσης ἀνθρωπίνου ἐνεργείας: τὸν νοῦν, λέγω, καὶ τὴν καρδίαν. Δὲν ἦ-

το λόγος περί μιᾶς τιμῆς, ἢ περί πολλῶν κακῶν πράξεων, ἀλλὰ περί ἀρχῶν, ἢ ἀξιωματίων, ἀσ' ὧν ἀπορρέει πᾶσα κακία καὶ πᾶσα μοχθηρία. Τότε ἀντὶ τῆς ὑψηλῆς ἠθικῆς, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας, οἱ Σοφισταὶ εἰσήξαν τὴν ἐριστικὴν, τὸ συμφέρον τοῦ κρείττονος, τὸν φυσικὸν νόμον, καὶ, ὡς γενικὸν μέτρον τῆς ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς, τὴν κατὰ τὰς περιστάσεις εὐμετάβλητον καὶ ἀεικίνητον διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου. Οὕτως ἐσαλεύθη ἡ βάσις τῆς θεοσεβείας καὶ τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ὁσίου καὶ τῆς ἠθικῆς. Ἄν δὲ ἡ εὐνομία, ἡ χρηστοθήεια καὶ τὸ πρὸς τὸ θεῖον σεβας ἐπέφερον εὐκλειαν, καὶ τὴν πρὸς τὰ πρῶτω πρόδοον, ἡ ὀχλοδημαγωγία καὶ ἀμετρία, ἡ περιφρόνησις τοῦ πρὸς τοὺς νόμους καὶ τὸ θεῖον σεβασμοῦ ἔπρεπεν ἀναγκαίως νὰ ἐπιφέρῃ τὴν διάλυσιν τῶν κοινωνικῶν δεσμῶν, τὴν διαρροῆν, τὴν ἀναρχίαν, τὰς στάσεις καὶ ἐπὶ τέλους τὴν δουλοσύνην. Τότε ἠναγκάσθη ὁ δίκαιος Ἀρισείδης νὰ ἐγγίξῃ τὸ παλάδιον τῆς νομοθεσίας· τότε ἐτόλμησεν ὁ Λύσανδρος νὰ ἐπιβουλευθῇ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λυκούργου· καὶ ὁ Ἐριάλτης τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος· ἡ δὲ σοφιστικὴ κενοδοξία παρεκίνησε τὸν Κλεισθένην ν' αὐξήσῃ τοὺς Δήμους, πολιτογράφων τοὺς δούλους καὶ ἀποίκους τεχνίτας· τὸν διάδοχον αὐτοῦ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν δύναμιν τῶν ἀρχῶν· τὸν Περικλέα νὰ κάμνῃ μισθοφόρα τὰ δημοτικὰ Κριτήρια· καὶ οὕτω κατηργήθη βαθμηδὸν ἡ ἐξουσία τῶν νόμων, καὶ ἤρξασεν τὸ ἀχαλίνωτον κράτος τοῦ χυδαίου καὶ βαναύσου ὄχλου. Ἡ δὲ γενικὴ παραφορὰ τοῦ νοῦς εἰσήγαγε τὴν γενικὴν καὶ μερικὴν ἀμετρίαν. Τὸ πλέον ἔχειν ἦτον ὁ καθολικὸς νόμος· τὸ ἀτομικὸν συμφέρον, τὸ δικαίωμα· καὶ ἡ φιλαυτία κατέλαβε τὸν τρόπον τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς. Τότε κατεσπαράχθη ἅπασα ἡ Ἑλλάς ἀπὸ ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ζάσεως, αἱ δημοκρατικαὶ ἀπὸ ἐριδίας, αἱ πόλεις ἀπὸ φατρίας, καὶ αὐτὰ τῶν αὐτῶν οἰκογενειῶν τὰ μέλη ἀπὸ τὴν διχόνοιαν τὴν περὶ τὰς ἀρχάς, καὶ

τὰ φρονήματα, καὶ τὰς ἀπαιτήσεις, καὶ τὰς ἐπιθυμίας. Οὕτως ἐλάμβανεν ἐπιφόρην εἰς τὰ κοινὰ πράγματα ἢ Ἀσπασία· ἐπλούτει ἢ Φύνη καὶ ἢ Λαίς· ἐπιμῶντο διδάσκοντες ὁ Γοργίας καὶ οἱ σοφισταὶ· κατεδικάζοντο οἱ ἐνάρετοι πολῖται καὶ ὁ Σωκράτης· ἔντελει τὸ ὕδωρ ἀπὸ τὸ φρέαρ ὁ οὐδοσηκοντούτης Φωκίων, τοῦ ὁποίου τὰ λείψανα δὲν εὔρισκον μηδὲ ταφὴν εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν ἡ πολιτικὴ τοῦ φρόνησις καὶ ἡ στρατηγικὴ ἐμπειρία εἶχε σώσει τοςάκις ἀπὸ τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Οὕτω προητοιμάσθησαν αἱ νίκαι τοῦ Λυσάνδρου καὶ τῶν Θιβαίων, τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Ἀντιπάτρου καὶ τῶν διαδόχων, τοῦ Αἰμιλίου καὶ Φλαμινίου.

Ὁ δὲ κυριάρχης δῆμος, ὅστις ἐκίνησε μετὰ τοῦ Ἀρίσταγόρα, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὰς Ἑλληνικὰς ἀποικίας, καὶ ἐνίκησεν εἰς τὴν Σαλαμίνα, εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ Πλαταιάς, ἐφορολόγει καταπολεμῶν μετὰ τὰ Μηδικὰ καὶ τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἐλάσσονος Ἀσίας, καὶ τοὺς Ἕλληνας τῆς Εὐρώπης. Ἐνίκηθη εἰς Αἰγὸς Ποταμούς καὶ εἰς τὴν Μαντινεΐαν, εἰς τὴν Χαιρωνεΐαν καὶ Κρανῶνα. ἤγειρε κολακεύων 360 ἀνδριάντας εἰς τὸν Δημήτριον· καὶ, ὡς δοῦλος, τὴν ὠραίαν σοάν εἰς τὸν Ἀδριανόν, διὰ νὰ προσφέρῃ διερχόμενος τὰς θυσίας καὶ δεήσεις του ὑπὲρ τοῦ Ῥωμαίου Σωτῆρος, πρὸς τὸν Ὀλύμπιον Δία, εἰς τὸν λαμπρότερον τῆς ἀρχαιότητος ναόν! Τοιαύτη ὑπῆρξεν, ὃ φίλη τῶν Ἑλλήνων νεολαία! ἡ πρόοδος καὶ ἡ πτώσις τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος. Ὡστε, πᾶς τις θεωρῶν εἰλικρινῶς τὸ παρελθὸν ὄχι ὡς ἱστορικὸν παράδειγμα, ἀλλ' ὡς ἠθοποιὸν μάθημα, καὶ ἐπιθυμῶν καὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος τὴν βελτίωσιν, ἀνάγκη ν' ἀκολουθήσῃ τὴν περὶ τούτου Σωκρατικὴν παρκίνεσιν· « Νῦν οὖν, ἔφη, τί » ἂν ποιοῦντες ἀναλάβοιεν τὴν ἀρχαίαν ἀρετήν; Καὶ ὁ Σωκράτης· οὐδὲν ἀπόκρυφον δοκεῖ μοι εἶναι· ἀλλ' εἰ μὲν ἐξευρόντες τὰ τῶν προγόνων ἐπιτηδεύματα, μηδὲν χειρόν ἐκείνων γένεσθαι· εἰ δὲ μή, τοὺς τε νῦν πρωτεύοντας μιμούμενοι, καὶ

• τούτοις τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύοντες, ὁμοίως μὲν τοῖς αὐτοῖς χρω-
 • μανοι, οὐδὲν ἂν χεῖρους ἐκαίνων εἶεν· εἰδὲ ἐπιμελέστερον,
 • καὶ βελτίστους (α) ».

(α) Ξενοφώντας, Ἀπομνημονεύμ. Βιβλ. Γ. Κεφ. V. § 14.

Τ Ε Λ Ο Σ .

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

— Σελ. α. στίχ. 1, τὴν ἱστορίαν. — σελ. β. στίχ. 7 καὶ, ἀκολουθῶν.
 — σελ. γ. τῆς προόδου. — στίχ. 15, καὶ δουλοσύνης. — Σελ. 4, στίχ.
 14, διαφοράς. — Σελ. 9, σχόλ. 1. στίχ. 17, Τί οὐ; — σελ. 22, σχόλ.
 α, στίχ. 4, καὶ Σηλάκην. — Σελ. 23, στίχ. 14, τὴν Φθιώτιδα. — στίχ.
 16, εἰς τὸν Μακεδονικόν. — Σελ. 27, σχόλ. α στίχ. 7, ἀνατρέω εἰς τὸ
 στοιχείον. — σχόλ. β. στίχ. 1, ἕκδ. φερ. — Σελ. 39, σχόλ. β στίχ. 2,
 καὶ φιλοτάς. — Σελ. 49, στίχ. 18, τὴν τελευταίην τοῦ Μίνω. — Σελ. 54, στίχ.
 4, ὁμοκλήτως. — Σελ. 61, στίχ. 11, ἀνεχαιτίζον. — στίχ. 26, τὴν ὀχλο-
 κρατίαν· χρεωστέι. — Σελ. 62, στίχ. 21, ἐξ ἡμερον εὐφημίαν. — Σελ. 66, σχόλ.
 α στίχ. 1, ἐξουσίασαν. — Σελ. 70, στίχ. 9, εἰς τὸ Πανιώνιον. — Σελ. 73, σχόλ.
 γ στίχ. 2, καὶ Κλεοσθένην. — Σελ. 84, σχόλ. β στίχ. 3, πάντας ἐχθρούς.
 — Σελ. 86. στίχ. 7, περὶ πάτρης. — Σελ. 88, στίχ. 7, συσπειράται. —
 σχόλ. α στίχ. 3, μὲν οὖν. — Σελ. 95, στίχ. 3, Ἡρακλεοδωριέων. — στίχ.
 6, οἱ πλησιον. — Σελ. 105, σχόλ. α στίχ. 7, Μεσούριον. — Σελ. 106,
 στίχ. 11, οὗτος κατασκευάσας μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν, ἐκυρίευσεν. —
 Σελ. 107, στίχ. 9, πολλάκις. — Σελ. 109. στίχ. 2, ἔννομον. — Σελ. 113,
 στίχ. 10, κατεγίνοντο. — Σελ. 115, στίχ. 17, συναθροίζονται. — Σελ.
 116, στίχ. 1, οὐκ εἶχεν. — Σελ. 119, στίχ. 22, (6). — Σελ. 120, στίχ. 6,
 ἐψηφίζον. — στίχ. 18, εὐρωστίαν. — Σελ. 123, στίχ. 5, καὶ αἰδῶ. — Σελ.
 127 στίχ. 6, φερθη. — Σελ. 130, στίχ. 2. πατριαστῶν. οὗτος — στίχ. 22,
 ἡ γυναῖκα. — Σελ. 131, στίχ. 14, συγγραφέα σουσα. — Σελ. 134, στίχ. 7,
 Μετουπόλιν. — στίχ. 12, δι' αὐτῶν. — Σελ. 135, σχόλ. α στίχ. 6, εἰς τὴν
 Πολίτι. — Σελ. 139, στίχ. 23, κεχηνότηας. — Σελ. 140, στίχ. 1, εὐωνύμων. —
 σχόλ. α στίχ. 11, ressuciter. — Σελ. 147, στίχ. 12. ἀναίσθητοῦσαν καὶ πα-
 ραμελοῦσαν. — Σελ. 151, στίχ. 16, διασκορπισθῆ. — Σελ. 156, στίχ. 1,
 ἀνθρώπων πόλεμον καὶ. — Σελ. 163, σχόλ. δ στίχ. 5, Ἀρχόντων. — Σελ.
 168, στίχ. 2 τοῦ δράκοντος. — στίχ. 12, καὶ ἡ ζήμια. — Σελ. 171, στίχ.
 1, μεγαλητέραν καὶ ὑπερτάτην. — Σελ. 175, στίχ. 14, τὸ μέρος. — Σελ. 177
 στίχ. 2, ἐμπιστεύετο. — Σελ. 181, σχόλ. α, στίχ. 4, βουλεύειν. — Σελ.
 184, στίχ. 3, ἀνόμαζον. — στίχ. 7 ὑπευκατίος. — Σελ. 185. στίχ. 22,
 τὴν κατ' αὐτοματισμὸν συμπάθειαν. — Σελ. 187, στίχ. 10, ἐπέφερον. —
 Σελ. 189, σχόλ. α, στίχ. 2 ἀναδρεῖ. — Σελ. 191, στίχ. 8, αὐτούσιον. —
 Σελ. 192, στίχ. 16, σφουρηλατοῦσι. — Σελ. 202, στίχ. 17, ἐσύγγιζε. —
 Σελ. 209, στίχ. 11. Ἰσθμικούς. — Σελ. 213, στίχ. 18, Μυστήρια. — Σελ.
 224, στίχ. 26, ὡς καὶ εἰς τὰς ὁμηγύρεις. — Σελ. 229, στίχ. 4, ἀκατάλη-
 πτος. — Σελ. 231, σχόλ. α, στίχ. 8, Ἀρεοπαγίτης. Σελ. 243, στίχ. 5,

και γινόμενοι.—Σελ. 246, στ. 26, συστηρικῆ. 5, δεισιδαιμ.—Σελ. 248, στίχ. 21, Καλλεπόπτης.—Σελ. 249, σχόλ. γ στίχ. 2, ὡς Πιπτακός.—Σελ. 250, στίχ. 23, ἄλυτον.—Σελ. 257, στίχ. 19, καθάρων.—Σελ. 259, στίχ. 10, μαυδύων.—στίχ. 14, ἤρχιζεν.—Σελ. 265, στίχ. 20, ὄντων.—Σελ. 269, στίχ. 15, μωρολογίαν.—Σελ. 274, στίχ. 18, ξηραυθέντα.—Σελ. 265, 5. 10 τοῦ — Σελ. 276, στίχ. 2, περιστοιχίζεν.—Σελ. 284, στίχ. 25, ἦναψεν.—Σελ. 288, σχόλ. 6 στίχ. 5, 240, 1000 ναυτικόν. (ἀραιεῖται ἡ λέξις, ναυτικόν, εἰς τὸν ἀκόλουθον στίχον ἀπὸ τῆς ποσότητος 2,020,000). — Σελ. 289, στίχ. 4, ἀπεγνωσμένον.—Σελ. 292, στίχ. 10, Ἑλλάδος.—στίχ. 16, τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας.—Σελ. 294, στίχ. 23, μεταθάμβους.—Σελ. 296, στίχ. 15, ἀναχ.—Σελ. 312, τὸ σχόλιον γ συνεχίζεται μετὰ τῆς 314 σελίδος.—Σελ. 313, στίχ. 22, τὸν μηδιστῶν.—Σελ. 314, στίχ. 18, εὐχαριστεῖτο ο — Σελ. 318, στίχ. 5, τοιοῦτον.—Σελ. 320, στίχ. 21, Κατεδαφίζουσιν.—Σελ. 321, 5. 14, ὄν.—Σελ. 324, στίχ. 21, ὁμοιομοιρίαν.—Σελ. 329, στίχ. 14, διασπείρουσα.—Σελ. 330, στίχ. 1 ἔχοντες.—στίχ. 10, Θεοπέβειαν.—Σελ. 331, στίχ. 15, Οἱ σοφιστικοί.—Σελ. 333, στίχ. 1, (α). Ὡς δὲ οἱ ἐπιπέδιστοι.—Σελ. 336, στίχ. 1, σοφιστικῆ.—Σελ. 337, στ. 2, Γραυόνος.—Σελ. 339, στίχ. 18, ἄβυσσον.—Σελ. 340, σχόλ. α, στίχ. 6, Νό μ ω θ ε ρ μ ό ν.—Σελ. 344, στίχ. 19, θέλει μεταβάλλει.—Σελ. 348, στίχ. 7, Λακεδαιμονίους.—στίχ. 19, τὰς εἰς Εὐρυμέδοντα.—στίχ. 20, νίκας.—Σελ. 349, στίχ. 17, σπουδαῖοι κύνες:—στ. 25, εὐρώστου.—στίχ. 28, εὐρωστία.—Σελ. 353, στίχ. 7, κυλλά.—στίχ. 9, συντατοριμμένον.—Σελ. 355, σχόλ. γ, στίχ. 2, ἐπίστραψε.—Σελ. 356, στίχ. 7, ὕστερον.—Σελ. 358, στίχ. 23, καὶ ἡ ὀλεθρία εἰς τὰς δημοκρατίας μαλθακότης.—Σελ. 363, στίχ. 11, ἐγκυμονοῦμενον.—Σελ. 366, στίχ. 9, ἀντίφασιν, τὴν ὁποίαν.—Σελ. 369, στίχ. 8, ἀποδείξεων νὰ εἰπωσιν, ὅτι ἡ.—Σελ. 370, στίχ. 1, χεῖμαιρόαν.—στίχ. 15, πκράλογος.—Σελ. 375, στίχ. 22, δεδωμένου τὸν πρεσβευτήν.—Σελ. 376, 5. 26, καὶ αὐτός.—Σελ. 382, στίχ. 14, λειτουργειῶν.—Σελ. 384, στίχ. 5, ὡς καὶ τὰς Ἀθήνας ποτε.—Σελ. 401, στίχ. 21, τῆς Ἑλλάδος.—Σελ. 417, στίχ. 3, κόσμον· καὶ ὡς πρὸς τὸν Δημιουργόν. Οὗτος — Σελ. 418, στίχ. 11, ἀκολουθῶν ὁ ἄνθρωπος.—στ. 24, ἂν εἰς τὴν—στ. 26, ἡ μόνη.—Σελ. 424, στίχ. 10, ἀπεναντίας.—Σελ. 425, στίχ. 4, νόσων.—σχόλ. α, στίχ. 10, Εκ.—στίχ. 17, ἀνθρώπου.—Σελ. 428, σχόλ. δ, στίχ. 1, διδασκαίς.—Σελ. 432, συνέχεια σχόλ. στίχ. 2, Κακῶ.—Σελ. 434, στίχ. 16, ἀλλ' ἡ σταθερότης.—στίχ. 17, ἐκλονίσθη Οὕτως.—Σελ. 437, στίχ. 9, δυσκαταλήπτου.—στίχ. 17, ἄλυτον.—σχόλ. β, στίχ. 5, ἀνελάμβανε.—Σελ. 440, στίχ. 2, οὕτω γίνεται ἡ σύγκρισις· εἰς — Σελ. 445, στίχ. 5, ἀπολλόμενα.—Σελ. 448, στίχ. 14, αὐτοκράτορος, ὡς λέγει, λογισμοῦ.—Σελ. 451, στίχ. 6, ἀπηληπισμένοι.—Σελ. 453, στ. 20, μνησικακίαν.—Σελ. 454, στίχ. 25, τουτήν.—Σελ. 464, στίχ. 4, σφυροκοπεῖ.—στίχ. 5, ἀλύτους.—σχόλ. 6, στίχ. 3, γεγονυῖαν.—Σελ. 468, στίχ. 12, Ἀργαῖος.—Σελ. 472, στίχ. 23, ἡμιμακρονόμος.—25, Ἀρθήλα.—Σελ. 477, στίχ. 7, Γαλάτιαν.—στίχ. 9, ἄβυσσον.—στίχ. 20, χιτῶνα.—Σελ. 478, στίχ. 22, Ἰνδικὴ χώρα.—Σελ. 479, στίχ. 4, Ἰνδικῆς χώρας.—Σελ. 480, στίχ. 29, σφυροκοποῦντες· εἰς τὴν ἰδίαν ἀλύτους.—Σελ. 485, στίχ. 7, τοῦ φιλόπατρι.—Σελ. 495, στίχ. 1, φυσικοῖστορικῶν.—Σελ. 503, στ. 15, νικητάς.—Σελ. 506, στ. 7, τὸν πόνον — Σελ. 508, στ. 9, περιέγελον.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

Εισαγωγή.	σελ. 4
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α. Περὶ τῆς ἐπιρροίας τοῦ Κλίματος τῆς Ἑλλάδος.	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β. Περὶ τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος.	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ. Περὶ τῆς Κρήτης καὶ τοῦ Μί- υθου.	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ. Περὶ τῆς Ἀττικῆς καὶ τοῦ Θησέως.	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε. Περὶ Ἑλλάδος μετὰ τὰ Τρωϊκὰ, καὶ περὶ Ἀποικιῶν.	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς. Περὶ Ἀμφικτυονίων.	77
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ. Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς προό- δου τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς εἰς τὴν Ἑλλάδα.	87
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η. Περὶ Νομοθεσίας Ἑλλήνων.	103
Νομοθεσία Κρήτης.	105
Νομοθεσία Σπάρτης.	128
Νομοθεσία Ἀθηνῶν.	160
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ. Περὶ Θρησκείας Ἑλλήνων, καὶ περὶ Μυστηρίων.	187
Περὶ Μυστηρίων.	214
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι. Αἱ Ἀθῆναι ἐπὶ Πεισιστράτου.	232
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ. Περὶ τῆς προόδου τοῦ νοῦς πρὸ τῶν Μηδικῶν.	245

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ. Περὶ τῶν Μεδίκων πολέμων.	277
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ. Ἡ Ἑλλάς μετὰ τὰ Μεδικά.	294
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ. Περὶ τῆς φιλοσοφίας ἀπο τῆς 70 μέχρι τῆς 80 Ὀλυμπιάδος, καὶ περὶ Σοφιστῶν.	293
Περὶ Σοφιστῶν.	329
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ. Περὶ τῆς Ἑλλάδος, πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ Πολέμου.	346
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ις. Περὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ Πο- λέμου.	363
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ. Ἡ Σπάρτη μετὰ τὸν Πελοποννη- σιακὸν Πόλεμον.	384
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ. Περὶ τοῦ Θηβαϊκοῦ Πολέμου.	391
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ. Ἡ Ἑλλάς μετὰ τὸν Θηβαϊκὸν Πόλεμον.	402
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ. Περὶ Σωκράτους καὶ τῶν Μαθη- τῶν αὐτοῦ.	409
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ. Περὶ Μακεδονίας, Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου.	459
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ. Περὶ τῆς προόδου τῆς Φιλοσο- φίας Ἀριστοτέλους.	481
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ. Περὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.	496
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ. ἈΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ.	505

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006